

SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

Leto XVI. 1-2

EL VOCERO DE LA CULTURA ESLOVENA

28. I. 1969.

FRANCOSKE OSEBNOSTI PAPEŽU PAVLU VI.

Sestnajst vodilnih katoliških francoskih osebnosti je dalo pobudo za izpoved hvaležnosti papežu Pavlu VI. Kot pobudniki so to poslanico prvi podpisali: Edmond Michelet, Charles Flory, Étienne Gilson, Olivier Lacombe, Henri Guitton, François Mauriac, Henri Rollet, Stanislas Fumet, Jacques de Bourbon-Busset, Henri Boissard, Gabriel Marcel, Maurice Vaussard, Jacques Nantet, André Latreille, Pierre Mesnard in André Piettre.

Pomembna izjava, ki spada med spričevala volje po jasnosti in redu, ki se v Evropi vedno bolj uveljavlja zoper zmedo in kaos med katoličani, se glasi:

„Sveti oče,

Ob koncu tega leta 1968 čutimo veliko željo, izreči Vam svojo hvaležnost za izpoved vere pa tudi za vse Vaše nauke, ki ste z njimi potrdili načela katoliške vere in discipline.

Povedati Vam moramo, da smo žalostni in osramočeni zaradi pohujšanja ob napadih na Vašo osebo in Vaš nauk, pa tudi ob napadih na katoliško hierarhijo, katera je obtožena, da je 'aristokracija imetnikov Duha, ki se povzdiguje nad občestvo zato, da bi nad njim gospodarila.' (Navedek je vzet iz ene zadnjih knjig razglašenega nemško-švicarskega profesorja teologije Hansa Künga.)

Spričo množenja in razširjanja zmot o čaščenju Boga, o zgodovinskosti evangelijev, o rečešnji navzočnosti, o cerkvenem učenstvu, želimo, da bi sveto načelstvo cerkve popolnoma izpolnjevalo svoje opravilo, katero je v tem, da nedotakljiv ohranja zaklad vere.

Terjamo, da se duhovniki, ki jih je vse premalo za neizmerne potrebe krščanskega občestva in poslanstva med nekristjani, še naprej, izvzemši le posebne poklice, posvečujejo svoji sveti nalogi, ki je v tem, da nas uče božjo besedo in nam dele zakramente.

Protestiramo zoper obtožbe bogastva in triumfalizma, ki bi mogle biti upravičene v dobi renesanse, s katerimi se obtožuje cerkev, katere sedanje pomanjkanje in omejitve, ki jih ji to pomanjkanje nalaga i gleda na izobrazbo njenih duhovnikov i na nje navzočnost v družbi, nam je dobro poznano.

Zaupamo Vam svojo tesnobno zaskrbljenost krščanskega ljudstva, ki gleda, kako občudovanja vredno prizadevanje za obnovo cerkve, ki ga je začel koncil in se je potem pogumno nadaljevalo, spravlja v nevarnost majhna manjšina laičnih in duhovskih agitatorjev, ki si prilaščajo vladanje cerkve in povsodi razširjajo motnjave in dvome.

Zagotavljamo Vaši svetosti svoje popolno zaupanje, ko bo v prihodnjem letu nadaljevala svoje poslanstvo, in ji izpovedujemo svojo pokorščino in svojo sinovsko privrženost."

Že do božičnega večera se je tej zahvali Pavlu VI. pridružilo več tisoč skupinskih in osebnih pristopnih izjav. Poleg veliko župnijskih in redovnih družin ter cerkvenih oseb je izpoved hvaležnosti podpisalo veliko profesorjev, med njimi Emile Cornaert, Pierre Pascal, O. Costa de Beguregard, časnikarjev in pisateljev, med njimi zlasti Henri Massis, Jean de Fabregues, Pierre de Boisdeffre, Henri Queffelec, André Frossard; več politikov kot Coste-Floret Triboulet, Letorneau; tudi gaspa Leclerc de Hauteclouque, vdova po maršalu Francije.

Tako številna pridružitve tudi oseb, ki jih nikakor ni mogoče šteti v to, kar se v Franciji imenuje desnica, je presenetila takoimenovano napredno krilo v francoskem katolicizmu. Izraz te zadrege je tudi komentar, ki ga je ob izpovedi zahvale papežu priobčil sedanji glavni urednik p. Wenger

JUBILEJNA ZBIRKA je izzvala svojski odmev tudi v Chicagu. Prijateljica našega lista nam piše: „Ko Vam pošiljam jubilejni dar, naj izrečem pohvalo za Vaš posrečeno urejevanje list. Iz poplave člankov in komentarjev tukajšnjih listov in revij, večinoma polnih 'poglihovstva', se človeku zasveti jasna smer, ki jo zlasti podčrtujejo Vaši komentarji o najnovejših dogodkih, usmerjenih skozi perspektivo zgodovine. Po domače povedano: skoro vedno zadenete žebelj na glavo...“ Prejeli smo pa še kratko sporočilo: „Prilagam vse za dokončno izplačilo celoletnega mecenskega daru v višini 250.000 pesov. Veseli me, da vztrajate in ne klonite pritiskom časa in okoliščin — sledite jasno začrtani poti in sem vesel, da sem Vam mogel pri tem pomagati! Le tako naprej in bom novi letnik podprl enako kakor doslej!“ Tako nam je ta gospod mecen doslej nakazal za leto 1966 200.000, za leto 1967 pa 250.000 pesov, torej skupno v treh letih 700.000 pesov.

Vemo kakšne so naše obveznosti do plemenitega mecena in vseh podpornikov in dobrotnikov Slovenske kulturne akcije in našega lista; iz vseh dopisov pa nam zveni klic: Obdržite list na višini, ne klonite pritisku poglihovavcev in črnogledov, ne odpirajte vrata povprečnosti in varljivemu ponostavljanju nevarnosti, ki nam danes groze bolj kot kdaj poprej in to iz najbolj neverjetnih smeri ter krogov. Res: naš idealizem sloni na dokazih, ki jih je izzvala pri listu JUBILEJNA ZBIRKA!

DAROVALI SO: g. M. B., Buenos Aires, mecenski dar za leto 1968 250.000 pesov; č. g. dekan *Ciril Milavec*, Villa Tesei, 2.000 pesov; g. *Viktor Tominec*, Cleveland, 10 dolarjev; ga. *Helena Remec*, Chicago, 20 dolarjev; g. N. N., San Andrés, 5.000 pesov; g. *Jernej Tomazin*, Kanada, 20 kan. dolarjev; gđč.

N. N., Chicago, 20 dolarjev.

Vsem prav lepa hvala!

ZA SKLAD GLASA so darovali: g. *Rajmund Kinkelj*, Castelar, 500 pesov. č. g. *Boris Koman*, Mar del Plata, 500 pesov; č. g. *Leopold Mihelič*, ZDA., 5 dolarjev; gđč. *Stanislava Šušteršič*, San Luis, 400 pesov. — Vsem se iskreno zahvaljujemo!

CORREO ARGENTINO SUC. 6	TARIFA REDUCIDA CONCESION 6228
	R. P. I. 953701

92 21/1979

"PRAXIS" PRED KONCEM?

Zagrebska „neomarksistična“ revija Praxis je zabredla v dolgove in tiskarne nečajo več prevzemati nje tiskanja. Letošnja vladna dotacija je bila tako nizka, da je uredništvo moglo z njo plačati samo dolg iz lanskega leta. Revija je bila tako navezana samo na lastne dohodke, teh pa v kljub raznim varčevalnim — odpravljani so bili honorarji urednikov in sodelavcev, prva in druga številka sta bili izdani v enem zvezku, naslednji dve številki sta izšli v zmanjšanem obsegu — ni bilo dovolj, zato uredništvo sporoča naročnikom, da peta in šesta številka 1968 ne bosta mogli iziti. Mesto njih morejo dobiti razne prejšnje publikacije iz založbe revije. Glede na letnik 1969 uredništvo upa, ne more pa zagotoviti, da bo „Praxis“ še nadalje izhajala.

IZ "POLITIKE" HIERARHOV

Patriarh Moskve in vseh Rusij, Aleksij je odobril vkorakanje čet varšavskega pakta v ČSR in obžaloval temu posegu nasprotna ustališčenja, ki so jih izjavile nekatere verske organizacije. V decembrski številki Zurnala moskovske patriaršije sta objavljeni patriarhovi pismi predsedniku Centralnega svetovnega sveta cerkvá, M. Thomasu, in predsedniku Svetovne krščanske konference, češkemu protestantskemu profesorju I. Hromadka. V njih patriarh izraža tudi svoje prepričanje, da je „začasno vkorakanje zavezniških čet v češkoslovaški teritorij preprečilo hudo prelivanje krvi in mogoče mednarodni vojaški konflikt.“

Malo preje je Tass (23. dec.) objavila, da je patriarh Aleksej povabil glavarje vseh verskih skupnosti na konferenco, ki bo od 1. do 4. julija 1969 obravnavala, kako „sodelovati pri obrambi svetovnega mira.“ Namen konference je: Prebujenje in okrepljenje čuta odgovornosti za svetovni mir v vernikih vseh religij sveta.

Očitno so mir in vojaški nastopi za

v La Croix, 18. decembra 1968, ki sicer prizna, da to zahvalno pismo „ni samo poočitev zvestobe, temveč tudi dejanje pravičnosti“, potem pa nadaljuje: „Želimo samo, da se ne bi še bolj poglobil jarek, ki je nastal med kristjani iste vere in verniki iste cerkve. Čeprav je namreč nastopila ura, ko je treba jasno in odločno govoriti, vendar ostaja ljubezen v cerkvi temeljni zakon in počelo ne samo edinosti, temveč tudi, na skrivnosten način, resnice.“ Ko bi urednik nekoč tako uglednega katoliškega dnevnika, ki je danes v hudih gospodarskih težavah zaradi odstopanja naročnikov, v pravem času bolj „jasno in odločno govoril“, in bi v imenu ljubezni terjal spoštovanje do tistih katoličanov, ki so odklonili slepo hoditi za slepimi samozvanimi voditelji, potem bi verjetno sedanja izjava šestnajst katoliških francoskih osebnosti ne bila nujna. Vsekakor pa dokazuje, kje bije katoliško srce Francije!

D. F.

zvestega služabnika komunističnega režima vrednota ali le v odnosu na to, ali koristi politiki njegovih gospodarjev ali ne.

- Založba „Rilindža“ v Prištini bo izdala v albanskem jeziku vsa dela Shakespeara. Dela so že v tisku.

- Bratislavska založba „Smena“ je natisnila antologijo poezije bosanskohercegovskih pesnikov. Pesmi je prevedel Fero Lipka. Druga bratislavska založba pa napoveduje prevod Meše Selimovića dela „Derviš in smrt“.

- Na makedonskem knjižnem trgu sta se pojavila dva prevoda renesančne literature: Dantejev „Pekel“ in Držičev „Dundo Maroje“. Danteja je prevedel Djordji Stalev, Držiča pa Todor Dimitrovski.

- V Moskvi napovedujejo nenavadno lingvistično novost: prvi praslovanski slovar skupnih besed iz 13 slovanskih jezikov, ki ga pripravlja Akademija znanosti in umetnosti v Moskvi. Glavni urednik je znani slavist dr. Oleg Nikolajevič Turbačov. Edini inozemski slovanski sodelavec pa je doslej srbski slavist dr.

Velimir Mihajlović. Slovar bo zajel 2.000 besed, pomen pa bo prerastel okvire lingvistike.

- Zagrebska založba „Naprejed“ je izdala „Leksikon filozofov“. Delo je napisal Danko Drlić. Kritika je knjigo ugodno sprejela in omenja, da so podobna dela na svetovnem knjižnem trgu zelo redka.

- Državna založba v Ljubljani je izdala vojne spomine Charlesa de Gaulla in sicer 1. knjigo. Obsega 682 strani in ji je cena 100 novih Din. Prevod je opravil Bogomil Evtur. Ta prva knjiga obsega de Gaullevo delo v Londonu po francoski kapitulaciji v juniju 1940 in se potem razteza skozi vso organizacijo francoskega odpora v inozemstvu tja do konca izvedbe v vseh delih francoskega kolonialnega imperija. Ljubljanska kritika pravi, da je de Gaulle sodobni avtor stilistično najbolj dodelan. Avtor podrobno popisuje nadrobnosti iz vojaškega in diplomatskega zakulisnega življenja v Londonu in so zlasti dramatični popisi njegovih stikov s Churchillom. Trenja so se začela takoj po juniju 1940 in so se stopnjevala prav do mučnih konfliktov, toda de Gaulle je vztrajal.

PRERIVANJA OB INSTRUKCIJI O DIALOGU

Znano navodilo vaticanskega Tajništva za nevernike, ki naj bi določene pojavnosti odstavke, ki se v koncilski konstituciji Gaudium et spes nanašajo na dialog z ateisti, prav gotovo ni mojstrovina jasnosti in preciznosti. V odstavku, ki se tiče posebnega tipa nevernikov, marksistov, so avtorji navodila ostali sami sebi zvesti: v isti periodi se izraz dialog rabi v dveh pomenih, v pomenu dialoga nasploh, v pomenu doktrinalnega dialoga, kar moti logični tok misli in otežuje razlago.

Dokument sekretariata za nevernike gotovo hoče zaobseči kar najbolj obsežna obzorja, toda zaradi znanih tendenc komunistične partije, da dialog instrumentira za cilje svoje revolucije, je ob njem prišlo do polemike prav v posebnem primeru dialoga s komunisti.

To je v prvi vrsti podnetila malo premišljena izjava tajnika sekretariata, donboskovca (ker se člani družbe, ki je bila nekoč imenovana salezijanska, vedno bolj pripisujejo označko SDB, bo treba za to najti slovenski izraz) Vincenza Mianija. Don iMani je namreč na tiskovni konferenci za predstavitev dokumenta 2. oktobra trdil, da je sodelovanje med katoličani in komunisti na torišču socialne prakse mogoče, če je le zagotovljen pogoj medsebojne iskrenosti.

Kardinal König, ki je predsednik Tajništva za nevernike, je moral nastop svojega tajnika z novo izjavo spraviti v meje. Pri tem pa je povedal, da je „v komunističnih deželah dialog med verniki in ateisti nemogoč“ (sumi se, da je jugopartija uprizorila prireditev idrijskega dialoga prav z namenom, da bi dokazala praktično možnost dialoga med kristjani in komunisti v komunističnih deželah). Dopustil pa je ob tej priložnosti dunajski kardinal možnost dialoga v nekomunističnih deželah.

Komunistični tednik Rinascità, vodilna ideološka revija

italijanske partije, je z navdušenjem na vse to oznanila, da je „dialog postal polnoleten tudi v Italiji“.

Toda takoj nato je L'Osservatore Romano objavil, da dokument Sekretariata za nevernike nikakor ne dovoljuje političnega sodelovanja katoličanov s komunisti. Vicedirektor vaticanskega dnevnika je tudi zapisal, da bi bilo sodelovanje s komunisti sprejemljivo samo tedaj, če bi spremenili svojo „naravo in fizionomijo“; toda kadar bi komunistična stranka dala zagotovila, ki so za dialog nujna, „jasno ne bi bila več komunistična stranka“.

Končno se je izrekla o vprašanju italijanska škofovska konferenca, ki je 16. decembra po štirih dnevih razpravljanj v uradnem sporočilu o svojem zasedanju izjavila: „Skrčiti neko navodilo univerzalnega pomena, kakršno je dokument o dialogu z neverniki, na razmerja posebnega in prigradnega političnega položaja, se pravi napak presojsati dokument, kar škodi pravilni razlagi predloženega nauka, pa tudi točni oceni italijanske politične realnosti“. Skofje nato še enkrat puodarjajo, da dokument absolutno nikakor ne vsebuje „predloga za politično sodelovanje med katoličani in komunisti v Italiji. Kdor hoče za vsako ceno brati v dokumentu, tak predlog, ga „instrumentalizira“.

Tajnik francoske veje Sekretariata za nevernike abbé J. F. Six je 16. decembra časnikarjem podal pregled dela ustanove, ki jo vodi „neodvisno na vseh stopnjah“ po pooblaščenju francoskega episkopata. Tedaj se je dotaknil tudi direktorija o dialogu, ki ga je izdal oktobra rimski Sekretariat za nevernike in ga ocenil za „povprečnega“. To lastnost direktorija je pripisal abbé Six naglici, v kateri je bil dokument pripravljen, ker se je z njim hotelo prepričati, da bi Kongregacija za verski nauk izdala tekst, ki ga je že sestavila o isti materiji, ki pa bi bil zelo soroden syllabu.

Dr. Jošt Žabkar, Heidelberg

V Katoliškem glasu 5. decembra 1968 je članek *Ali je Bog res umrl?* Avtor se podpisuje z r + r. Poroča, da se je v Idriji 22. novembra 1968 vršila izmenjava mnenj med dr. Janezom Janžekovičem, msgr. dr. Vekoslavom Grmičem, ter dvema komunistoma: prof. Zdenkom Roterjem in Markom Kerševanom.

Kdor natančneje pogleda poročilo Katoliškega glasu o tej izmenjavi mnenj, dobi zelo določen vtis, da sta antimetafizika obeh komunistov in metafizika obeh sholastikov res nekoliko netrdne vrste. Da Boga ni, ker je človek ustvarjal in aktiven, Bog pa pasiven (Roter); da Boga ni, ker ideja o Bogu vedno bolj odмира (Kerševan); da se Boga laže sreča po doživetju kot po dokazih (Janžekovič); da obstoji lestvica vrednot med razmišljanjem o Bogu in ljubeznijo do Boga (Grmič): vse to je, metafizično gledano, ali prazen nič ali pa zgolj delovna hipoteza, ker nikjer ni dana za nobeno od teh tez niti senca dokaza ali pokaza.

Zaradi izogibanja vsakemu dokazu ali pokazu se ideje vseh štirih govornikov v Idriji pomikajo v smeri iracionalizma (gl. podobno opomnjo pri D. F., Ob ugasitvi Pleterij, Glas SKA, leto XV., št. 21-22, 30. XI. 1968, str. 6, stol. 2). Tako pride na dan tudi neka stična točka z iracionalizmom Edvarda Kocbeka, ki se močno opira na vitalistični svetovni nazor (gl. Edvard Kocbek, *Tovarišija*, Dnevniški zapisi od 17. maja 1942 do 1. maja 1943, Maribor 1967, 2. izd., passim skozi celo delo). Kocbek pojmuje namreč življenje kot nekaj misteriozno bistvenega, gonilnega, slepega, enotnega, fatalnega: življenje je za Kocbeka drugi Bog (prvi Bog pa je krščanski Bog, ki pa je nekako oropan Jezusa), htonični Bog. Vse kaže, da je torej substrat komunističnih in sholastičnih govornikov v Idriji identičen s substratom Kocbeka: neka duhovna slepota, ki ne trpi muke argumentacije, ki zato ne trpi muke dialoga, ampak se v bistvu more izražati samo v subsekventnih monologih.

Ta enotni, skupni substrat idrijskih sholastikov in komunistov ter Kocbeka je pa vsaj za obe „idrijski“ grupi interesanten. Priča namreč o neke vrste odskoku obeh skupin od njih prvotnih temeljev in virov: sholastik in marksist komunistične veje morata namreč per definitionem dati racionalne razlage vsemu — če, jasno, hočeta ostati zvesta sholastiki oziroma marksizmu v komunistični interpretaciji.

Idrijski monologi pa krijejo v sebi še več problematike. Osnova dialoga — ki bi jo primerna analiza lahko pokazala — je argumentacija. Še več: osnova dialoga je v tem, da vsi dialoganti (kljub možni totalni diferenci), sodelujejo pri skupnem vzponu duha in da si pri tem vedno in pod vsakim pogojem priznavajo popolnoma iste teoretične in praktične pravice. Ali pa si „idrijski“ monologanti priznavajo iste pravice, popolnoma iste pravice? Si jih sploh morejo in hočejo priznavati? Preje že bi se moglo reči, da se nekoliko trudijo, da bi prišli do skupnega čiščenja duha — posebno, če se premisli, da imajo — kakor se kaže — isto racionalistično osnovo.

Aanaliza bi pa tudi pokazala, da je za dialog bistveno, da nihke ne postavlja nobenih aprioričnih ali aposterioričnih predpostavk o snovi, ki naj bo argument dialoga. Zanimivo bi bilo vedeti, kaj hočejo in morejo v tej točki vsi „idrijski“ govorniki misliti, povedati in narediti. Če se, recimo, politični argumenti (kot npr. demokracija zapadnega kova in slovenska samostojnost) izključijo, potem dialoga ni. Dialog je namreč nedeljiva celota; v deljivosti se nahajajo razgovori, govori, monologi, izjave, pričevanja in podobni fenomeni.

Končno je treba idrijskim monologom vzdati to, kar bi se moglo imenovati „ideološka kvalifikacija“, o Bogu se je namreč tam govorilo po pravilih neke pomešane in nedefinirane splošnosti, ni se pa dosegla prav nikakšna znanstvena raven. Ali bi bilo preveč, če bi se želelo, da se slovenska javnost manj podcenjuje? Ali bi bilo preveč, če bi se od „idrijskih“ govornikov želelo, da se povzpno tudi v javnosti na znanstveno višino? Saj prevzvišeni Vekoslav Grmič izhaja iz vrst visokošolskih profesorjev, prof. dr. Janez Janžekovič in prof. Zdenko Roter sta pa aktivna profesorja na zavodih, ki se jim uradno daje značaj visokih šol. Znanost pa ni brez dokazov ali pokazov.

Zadnji kongres Druge internacionale (novembra 1912) v Bazlu je bil tisti, ki je izdal manifest zoper vojsko. Socializem se je namreč razbil na vprašanju vojske. Večina socialistov se je ob izbruhu prve svetovne vojske pridružila vojnemu naporu svojih domovin. To ravnanje so ruski boljševiki, poznejši nemški spartakisti, švicarski, srbski, italijanski, skandinavski socialisti, angleška Independent Labour Party, francoska skupina "La vie ouvrière", obsodili kot izdajo socialističnih idealov. Te skupine so dale pobudo za konferenci v Zimmerwaldu (blizu Berna) 1915 in v Kienthalu (tudi v Švici) 1916. Teh sestankov se je med več ruskimi komunisti udeležil tudi Lenin. Iz teh dveh konferenc je naravnost izšla Tretja komunistična internacionala. Prvi tajnik švicarske sekcije (dokler ga ni 1942 odstavil Stalin) je konec 1968 izdal *Zgodovino začetkov komunistične internacionale*. Jules Humbert-Droz pogosto da pripovedovati to zgodovino kar dokumentom samim.

Tako navaja izjavo ruskih boljševikov na konferenci v Zimmerwaldu, ki obsoja irealistični pacifizem večine kongresnikov. Tudi ta izjava dokazuje, da ima sovjetska praksa, kakor se je pokazala ob vdoru v Češko-Slovaško, pristne leninske doktrinalne vire: "Inkorporacija neke dežele s silo orožja ni nujno aneksija. Socializem namreč ne more v načelu obsojati vojsk, ki so v interesu večine prebivalstva."

BESEDA IVANA CANKARJA

Mladinska založba v Ljubljani je za petdesetletnico Cankarjeve smrti pripravila posebne ponatise Cankarjevih del v zbirki „Beseda Ivana Cankarja“. Večina je izšla po zaslugi modernega fotokopijskega načina tiska v žepni obliki. Prodaja teh knjig za Cankarjev jubilej se je začela že v letu 1967 in so tedaj prodali nad 70.000 izvodov, letos pa 47.000. Vodstvo založbe je konec 1968 izjavilo, da takega odziva ni pričakovalo.

FILM O SARAJEVSKEM ATENTATU

Sredi decembra so v Sarajevu prvič predvajali film „Sarajevski atentat“. Delo je režiser Padija Hadžić izdelal kot igralni film. Vlogo nadvojvode Franca Ferdinanda je podajal Bert Sotler, vojvodinjo Zofijo pa poljska igralka Lucina Winicka. Glavno vlogo atentatorja Gavrila Principa je režiser zaupal študentu sarajevske filozofske fakultete Predragu Princiju. Sarajevske premiere se je udeležil tudi še edini živi član atentatorske skupine Cvetko Popović. Film so že prodali na Madžarsko, Romunijo, Italijo, Brazilijo in še nekatere države.

• Londonska založba Collins izdaja vsako leto spisek najbolj pomembnih osebnosti v svetovni politiki in nosi knjiga naslov „Who is who - kdo je kdo“. Založba se obrača vsako leto na uradne svetovne agencije za podatke v imeniku, ki obsega petnajst tisoč imen. Imena iz Rusije je dostavljala agencija „Novosti“, ki pa je letos ime Hruščeva črtala in pripisala: „Mož ni več zanimiv.“ Toda založba ni bila tega mnenja in je podatke zbrala po lastnih virih in ga ni črtala.

SLOVENSKA CERKVENA POKRAJINA?

LA OLLA je naslov knjigi, ki jo je napisal arh. Viktor Sulčič. Podnaslov se glasi: Reminiscencias, v obliki črtic pa je podanih četrto spisov: La olla, Reminiscencias, Dii estis et filii Altissimi omnes, El jefe. Obseg: 97 strani. Leta 1965 je izšla prva Sulčičeva knjiga *Luces y sombras*. — Arhitekt Viktor Sulčič je znan tudi po svojih slikarskih stvaritvah in je v Buenos Airesu priredil že več razstav. Temu obilnemu ustvarjanju se je pridružil še pisateljstvo. — Našemu prijatelju in podporniku vsega slovenskega kulturnega delovanja ob izidu novega dela iskreno čestitamo!

PRVA EKUMENSKA KAPELA je bila zgrajena na londonskem mednarodnem letališču. Številni potniki so namreč izražali željo, da bi radi obiskali svetišče pred nastopom potovanja, toda najbližje svetišče je bilo predaleč. Zato so se cerkvene oblasti odločile zgraditi kapelo pod poveljniškim stolpom v stilu katakomb. Kapela, polna umetnostnih dosežkov, more sprejeti 120 vernikov in so namestili v njej tri oltarje, vsakega v svoji kapelici. Glavni oltar je anglikanski, drugi je katoliški in tretji za vernike baptistične verske skupnosti. Kapelo oskrbujejo duhovniki vseh treh verizpovedi. Papež Pavel VI. je sam podprl pobudo in daroval pet tisoč funtov (ok. 11.000 dolarjev), katoliški tednik *The Tablet* pa je pobudo in izvedbo pozdravil, vendar svari pred težavami, ki bi mogle biti podobne onim v skupnih svetiščih v Jeruzalemu, kjer je sožitje rodilo več težav kot ugodnih prilik za pospeševanje ekumenskega duha.

PHILBY je bil trideset let v angleški vohunski službi in je dosegel dostop do najzaupnejših spisov angleške in ameriške tajne službe. Ob vstopu v angleško službo pa je tudi še postal visok častnik v sovjetski vohunski mreži. Pred petimi leti je zadnji trenutek pred razkrinkanjem pobegnil v Beirut in od tam v Moskvo, kjer uživa politični azil, kakor to sam naziva v svojih spominih. Knjigi je dal naslov *My silent war*, uvod pa mu je napisal sam *Graham Greene*. Povezanost med Philbyjem in Greenom se pojasni v knjigi, kjer je Philby zapisal, da sta bila v angleški vohunski mreži M15 tudi *Graham Greene* in *Malcolm Muggeridge*, med pamfletistično usmerjenimi esejisti danes v Evropi gotovo na prvem mestu (je stalni sodelavec *New Statesmana*). Philby ne pove, v katerem oddelku je bil *Graham Greene*, verjetno pa v afriškem ter bi bili *Grahama Greene* romani iz Afrike lahko avtobiografski (*The heart of the matter* z zgodbo o *Scobieju*) in še bolj sijajna satira na angleško vohunsko službo v romanu s *Kube* (*Our man in Havana*). Med vojsko v Indokini, takrat še francoski koloniji, je *Greene* šel kot dopisnik *Sunday Times* v *Saigon*, kjer je potem nastala druga slika sodobnega vohunstva v romanu *A quiet American*. Polno vohunske obremenjenosti je tudi v nedavno izišlem romanu *The Comedians*, hudi obtožbi dikature na *Haitiju*. Večina *Greenovih* del je bila filmana.

NEMŠKI KNJIŽNI TRG je še vedno v znamenju revolucionarnih dogodkov, ki so Nemčijo pretresali po porazu v novembru 1918. Tako so založbe pohitele z izdajami obsežnih političnih zgodovinskih del, ki osvetljujejo prevratno dobo. Januarja je poteklo petdeset let, ko sta bila v Berlinu ubita *Karl Liebknecht* in *Rosa Luxemburg*. *Liebknecht* je bil ves zajet v delo za izvedbo popolne radikalne komunistične revolucije, pa mu je pri tem manjkalo čut za politično presojo in je pravi trenutek zamudil. *Rosa Luxemburg* ga je po intelektualni moči zelo presejala, a se nevarnostim ni znala izogniti in je padla skupno z *Liebknechtom* in je njun umor krilo obsedno stanje, in po petdesetih letih imajo komunistično republiko v vzhodni Nemčiji, kjer pa se *Rosa Luxemburg* le malo spominjajo, ker je bila židinja. Pač pa so zahodnoberlinski študentje priredili spominsko slovesnost in ob „zidu sramote“ nosili za komunistično republiko zanimivo opozorilo *Rose*

Problem slovenske cerkvene pokrajine je bil sprožen in tudi nepoprejš javno obravnavan v zdomstvu, in sicer iz kroga, ki venomer poudarja nujnost slovensko opredeljenih pravnih in družnih struktur za življenje slovenskega naroda. Dne 10. grudnia 1961 je *France Dolinar* (*Glas SKA VIII*, 22-23, str. 2, 3, 6) objavil „Še neuresničene slovenske sanje iz 1861“, kjer je spomnil na *Luke Jerana* narodno programsko točko: „viksi škofijstvo“ v Ljubljani „ko središču Slovenije“ in je v zvezi s petstoletnico ljubljanske škofije, stoletnico *Slomškove* smrti in tisočletno prihoda sv. Cirila in Metoda v slovensko apostolstvo zapisal ob kraju artikla: „Vsi trije za zgodovino cerkve med Slovenci tako pomembni jubileji, ki jih bomo katoliški Slovenci obhajali v prvih šestdesetih letih našega stoletja, navajajo po svoji notranji logiki na misel lastne metropolitanske organizacije v Sloveniji.“

Dne 22. grudnia 1961 je bila ljubljanska škofija povišana v nadškofijo, ni pa po krivdi provincialne omejenosti nekih Slovencev bila obenem ustanovljena slovenska metropolija. To je dalo povod nadrobni zgodovinski in pravni obravnavi problema, ki je izšla v reviji *Novi časi* 1962 (št. 2, str. 2-7: „Na poti do slovenske cerkvene pokrajine“).

Terjatve politično ozavedenega in zavednega zdomstva niso bile brez vpliva ne v Rimu in celo tudi ne v Ljubljani. Vsaj ko je vladal v Ljubljani, je bil *Boris Kraigher* pozoren bralec zdomskega tiska, prav v vprašanju metropolije *Boris Kraigher* pozoren bralec zdomskega tiska, prav v vprašanju metropolije pa je celo odločno nastopil zoper provincializem.

Po 1961 je kazalo, da se vprašanje slovenske cerkvene pokrajine ne bo premaknilo. *Rajni pater Prešeren* je nekoč pojasnil, da moramo Slovenci pač počakati, ker je v študiju preureditev cerkveno-ustavnih teritorijev v celi Jugoslaviji. To bi praktično pomenilo, kar je mogel vedeti sleherni, ki je probleme te preureditve vsaj malo poznal, da moramo Slovenci počakati, dokler se Hrvatje ne dometnijo o sedežu dalmatinske cerkvene province. V tekmi sta *Split* in *Zadar*, povrhu je bil *splitski nadškof* nekoč prvi med škofi kraljevine *Hrvatske*.

Neki osebni premiki v škofovski konferenci Jugoslavije pa so nakrat priporočali regionalne sestanke škofov. Tako se sedaj shajajo posebej celo dalmatinski škofje. Tako je misel slovenske cerkvene pokrajine dobila pospeševanje tam, kjer bi se moglo računati na nasprotovanje.

Malo pred božičem 1968 je *L'Osservatore Romano* objavil kratko sporočilo, da je ustanovljena cerkvena provinca ljubljanska z metropolitom v Ljubljani in sufraganom v *Mariboru*.

Slovenci smo na poti do lastne cerkvene pokrajine tako v kratkem doživeli že drugo razočaranje. Ne zaradi tega, ker ni bila zaradi deloma razumljivega odpora ustanovljena oziroma obnovljena starodavna celjska škofija, temveč zato, ker se ni rešilo vprašanje cerkveno-ustavne pripadnosti ozemlja sedanje apostolske administracije, ki ima sedaj sedež v *Kopru*. Logično bi bilo pričakovati, da se iz Jugoslaviji mednarodno-pravno nedvomno priznanega njenega ozemlja ustanovi nova redna škofija in ta vklene v cerkveno pokrajino, ki ima metropolit v Ljubljani.

Ko je bil novemu apostolskemu administratorju od Sv. Sedeža dodeljen za sedež *Koper*, se je moglo ta odlok tolmačiti kot dejanje naklonjenosti do Slovencev. Ko pa sedaj ni bilo urejeno vprašanje redne cerkvene uprave na *Goriškem* in *Primorskem*, kolikor sta v Jugoslaviji, in to ozemlje ni bilo vključeno v ljubljansko metropolijo, more nastati sum, ali morda komu pripadnost tistega ozemlja, k

JUGOSLOVANSKI PISCI

Prvi zvezek „Leksikona jugoslovanskih piscev“ je izšel, drugi pa bo izšel v letu 1969. Tretji bo na koncu leta 1972, četrti leta 1975 in peti 1978. Glavno delo bo izšlo predvidoma na 4000 straneh velikega formata z vsemi biografskimi in bibliografskimi podatki. V register je vključenih 12.000 imen, vendar bodo po kritični redakciji ostala v leksikonu imena 8.000 do 9.000 književnikov, ki so živeli in ustvarjali od začetka pismenosti do danes. Pri sestavljanju

nju leksikona sodeluje trenutno nad 20 uglednih literarnih zgodovinarjev in slavistov, glavni urednik *Živojin Koškov* pa je časnikarjem vedel povedati, da vladajo za leksikon že zdaj veliko zanimanje doma in v tujini. V leksikonu bodo tuje podatki o prevodih spisov pisateljev tuje jezike in bibliografski podatki.

• *Jean-Paul Sartre* pripravlja biografijo o *Gustavu Flaubertu*, avtorju dela „*Madame Bovary*“. *Sartre* misli pred vsem osvetliti razvoj meščanske družbe v Franciji v 19. stoletju.

VREDNOTE so v vrsti naših znanstvenih zbornikov peta knjiga, izšle so pa kot izredno izdanje ob desetem letniku naše književne delavnosti. Sodelujejo: Srečko BARAGA, Vinko BRUMEN, Vekoslav BUČAR, Tine DEBELJAK in Jože VELIKONJA.

Opozarjamo, da je vsebina zelo naslonjena na dogodke, ki smo jih doživljali pred petdesetimi leti. Jože Velikonja osvetljuje povezanost slovenske politike z zemljepisnimi danostmi našega ozemlja, v središče našega zgodovinskega razvoja pa posega sto strani obsegajoča izčrpna in dokumentirana razprava Srečka Barage: *Odnosi Slovencev do Jugoslavije*.

Najprej se avtor zelo pregledno posveča ozadju takozvanega solunskega procesa. Kralj Aleksander (takrat še regent) ga je organiziral, da bi odstranil polkovnika Dimitrijeviča. — Apisa, prenerodno pričo zanj o ozadju atentata v Sarajevu na Vidovdan 1914, ki je sprožil prvo svetovno vojno in o krvavi zaroti leta 1903, ko so Karadžordževići spet mogli zasesti srbski kraljevi prestol. Podatki o tem so tokrat prvič obravnavani v slovenski publicistiki.

Zbornik ima 200 str.; cena 1000 pesov. Dobite ga pri poverjenikih SKA in v pisarnah Slovenske hiše.

ga je Jugoslavijo dobila na temelju mirovne pogodbe, ni nič manj sporna kot pripadnost tistega dela tržaškega ozemlja, ki ga Jugoslavija upravlja na temelju dogovora z dne 5. oktobra 1954, ki ga italijanski parlament ni ratificiral.

Znano je sicer, da Sv. Sedež redoma ne uvaja dokončne redne cerkvene ureditve na ozemljih, ki mednarodnopravno še nimajo dokončnega statusa. Toda prav to dejstvo bi svetovalo, da se na sedaj jugoslovanskem ozemlju škofij v Trstu, Gorici in Reki, ki je v republiki Sloveniji, ustanovi škofija v Novi Gorici (saj ozemlje nekdanje goriške nadškofije samo z devinskim dekanatom sega na nekdanje ozemlje Svobodnega tržaškega ozemlja — vprašanje, ki ga ne bi bilo težko rešiti), predel na, ki zajema nekdanje Svobodno tržaško ozemlje, pa naj bi ohranil — če res že drugače ni mogoče — značaj apostolske administrature.

Tudi zgodbe okoli slovenske cerkvene pokrajine vsebujejo za Slovence tale nauk: Gorje narodu, ki nima samosvoje države — tudi v cerkvi.

Tujec se za reševanje slovenskih bistvenih problemov ne bo nikoli zavzel. Zaupanje vanj bo vedno postavljeno na laž. Posebno pa se za slovenstvo ne bodo zavzemali razni Cvrlje. Komunist je najprej komunist.

Ustanovitev nadškofije v Ljubljani je v nekem nesrečnem govoru nek glas z visokega odra hotel pokazati kot nekakšno zaslug „nove Jugoslavije“. Toda sedanja ljubljanska metropolija obsega točno isto ozemlje, kot ga je ljubljanski metropoliji razmejil „staro-jugoslovanski“ konkordat iz leta 1935, ki mu je ratifikacija v senatu preprečila skupna akcija „progresistov“ (vključno kompartijcev) in srbskih šovinistov.

• Dela Iva Andrića so izšla v ruščini v štirih knjigah. V izbor so vključena tale dela: „Travniška kronika“, „Most na Drini“, „Gospodična“ in knjiga krajših avtorjevih pripovednih tekstov. Predgovor k izdaji je napisal srbski kritik Peter Džudžić. Izdajo pripravlja moskovska založba „Hudožestvena literatura“ v sodelovanju z belgrajsko založbo „Prosveta“.

• Založba „Kultura“ v Skopju je izdala v sodelovanju z belgrajsko založbo „Jugoslavija“ reprezentativno delo „Iko-

ne v Macedoniji“. Delo je izšlo v štirih jezikih: v makedonščini, francoščini, nemščini in angleščini. Poleg tekstovnega dela je v knjigi tudi mnogo celostranskih barvnih reprodukcij najbolj znamenitih ikon v Makedoniji.

• Moskovski časopis *Umetnost* je objavil daljši esej o slovenskem slikarju in grafiku Božidarju Jakcu. Spis je izšel pod zaglavjem *Sodobna umetnost v tujini*. Zelo je podčrtano dejstvo, da je bil Jakac med pobudniki za ustanovitev Moderne galerije v Ljubljani.

Luxemburg: „Zame je svoboda tedaj prava, kadar pomeni svobodo mojega bližnjega!“ Vzhodni nemški listi so to opozorilo Luxemburgove proglasili za provokacijo.

Nemški trg je tudi dobil prvo izdajo v prevodu vseh esejev in študij, ki jih je Lev Tockij napisal v letih po prvi petrograjski revoluciji v letu 1905 v tujini in potem od oktobra 1917 najprej v Rusiji, dokler ga Stalin ni izgnal in ga dal nazadnje ubiti v Mehiki, kjer je živel v emigraciji. Zanimive so njegove misli o vlogi in svobodi umetnosti. Tako je leta 1918 zapisal, da komunistična partija nima nobene pravice posegati v umetnostno in znanstveno ustvarjanje. Pravi: „Naše marksistično naziranje nam nikakor ne dovoljuje s pomočjo ukazov ali predpisov posegati v delo umetnikov. Nesmisel je govoriti, da je pri nas v Rusiji samo tista umetnost prava, ki govori o proletariatu, prav tako je nesmisel govoriti o tem, naj umetniki pišejo pesmi o tovarniških nakovalih in o borbi proti kapitalizmu... Nikakor se ne sme zgoditi, da bi po načelih marksizma smeli soditi kakšno stvaritev duhovnega značaja. Umetnino smemo soditi samo po zakonih umetnosti.“ Vendar je pozneje skušal uveljaviti naziranje, da bo marksizem rešil položaj umetnosti vzporedno s porastom socialističnega reda. Ko so se potem rodile razne literarne smeri v zahodni Evropi, jih že ni več vrednotil po njih pomenu, ampak je konformistično kratko zapisal: „Danes je umetniška ustvarjalnost na zapadu enaka ničli.“ Ko je bil že v borbi proti Stalinu, se je zelo zavzemal za Ahmatovo, prav njegova intelektualistična usmerjenost pa mu je potem onemogočala, da bi se odločneje uprl Stalinu in njegovemu uvajanju vsemogočnosti raznih aparatčikov, ki so se kot cokle znali obesiti na repico slehernemu nadaljnjemu kulturnemu razvoju in vse zavirali. Nemški kritiki tudi poudarjajo značilnost, da je Trockij veroval v humanizem socialistične civilizacije, toda danes je vsaj na mestu skepsa, če se upošteva, kakšno zlo je moskovski imperializem razlil nad vso Evropo in se njega nečloveška vsebina odkriva vedno bolj ob dogodkih v Češkoslovaški. — Med najmanj raziskane dobe v nemški sodobni zgodovini spada doba zadnjega demokratskega kanclerja v Nemčiji — doba voditelja katoliškega centra Heinricha Brüninga. Konec leta 1968 je v Düsseldorfu izšla obsežna knjiga, ki jo je napisal dolgoletni Brüningov sodelavec minister Treviranus: *Konec Weimarskega, Heinrich Brüning in njegov čas*. Toda delo je samo delno zajelo celotno dobo, ker je bil avtor, vzhodni Nemeč, pač najbolj zavzet za vprašanja, ki so Nemčijo tlačila na vzhodu. Weimarska republika je sicer bila spravljava in v zahtevah umerjena do zahodne Evrope, toda ni — tako piše Treviranus — niti malo popuščala v borbi za vrnitev izgubljenih predelov na vzhodu. Treviranus pravi, da je bil za konstruktiven sporazum s Poljsko in je po svojih zaupnikih pri maršalu Pilsudskem dosegel, da bi bil odstranjen poljski koridor med Nemčijo in Vzhodno Prusijo, če bi nemška industrija prevzela izvedbo zgraditve poljskega izhoda na morje po reki Visli. Ob oceni knjige pa sedaj kritiki dvomijo v resnost takih načrtov. Zato jim je bolj všeč izid knjige, ki obsega vse Brüningove govore in spise, ki so sedaj zbrani izšli pri založbi Regenberga v Münstru. — Založba List v Berlinu pa je izdala knjigo Ernesta Deuerleina: *Nemški kanclerji od Bismarcka do Hitlerja*. Po Bismarckovem odstopu so bili do leta 1918 kanclerji samo aristokrati in jih je izbral cesar po svoji volji. Po letu 1918, to je v dobi weimarske republike, pa jih je bilo v 21 letih petdeset, dokler se ni leta 1933 Hitler polastil oblasti in odpravil weimarsko ustavo. Zanimivo je, da kritika izid knjige pozdravlja, češ da se je dogajalo, da absolventi pravnih fakultet pri izpitih niso vedeli za kanclerje pred drugo svetovno vojno, mnogi niti ne za Brüninga. Poleg tega je značilno, da so šele z nastankom weimarske republike začeli prevzemati kanclerska mesta tudi katoličani (Wirth, Cuno, Marx, Brüning).

(ANTON SLODNJAK, SLOVENSKO SLOVSTVO — ZALOŽBA
MLADINSKA KNJIGA V LJUBLJANI)

Skozi vse leto so napovedovali izid Slovenskega slovstva izpod peresa dr. Antona Slodnjaka, bivšega univerzitetnega profesorja in člana Akademije. Opazno je bilo poudarjanje: tokrat bo obdelano celotno slovensko slovstvo, tudi ono iz zamejstva z namigom na emigracijsko. Določili so izid za september, a izšlo je proti koncu novembra 1968. Ves čas je tudi veljal kot edini avtor dr. Anton Slodnjak, ki je pred leti izdal Zgodovino slovenskega slovstva v Berlinu; tam je obdelal tudi nekatere pisatelje, ki so po letu 1945 odšli v emigracijo, nakar je bil za kaznen odslovljen z univerze, toda ga je potem Akademija izvolila za svojega rednega člana. Kot literarni zgodovinar pa se je poslej močno udejstvoval publicistično in znanstveno in je tudi obdelal drugo polovico devetnajstega stoletja v monumentalni Zgodovini slovenskega slovstva v izdaji Slovenske Matice. Sedaj pa se je ob izidu Slovenskega slovstva pri Mladinski knjigi vrnilo presenečenje: Sodobno književnost (po letu 1945) ni obdelal Slodnjak, pač pa Jože Pogačnik, profesor za zgodovino slovenske književnosti na zagrebški univerzi. Na platnicah in na čelu je kot glavni avtor naveden samo Slodnjak, toda proti koncu je nastala sprememba; za sodobno, kjer naj bi bila vključena tudi slovenska književna delavnost emigracije, je Slodnjakovo „avtorstvo“ prevzel drug pisec.

Iz raznih virov so do nas medtem prihajale podrobnosti o usodi celotnega rokopisa, kjer je bila tedaj vključena tudi emigrantska književnost; pri tem je bilo poudarjeno, da je obdelava zelo res objektivna in izčrpna. Obstajal je namreč načrt, da bi delo izšlo v tujini in sicer za slovensko študirajočo mladino na slovenskih srednjih šolah v zamejstvu. Rokopis s približno 700 stranmi je bil predložen pristojnemu ministrstvu na Dunaju za odobritev knjige kot učbenika. Postopek je bil še v teku, ko se je težišče preselilo drugam in je bil izid napovedan pri Mladinski knjigi v Ljubljani. Ko je knjiga izšla, je založba sklicala posebno tiskovno konferenco in predložila res razkošno opremljeno knjigo tudi zastopnikom slovenskih srednjih šol na Koroškem (ne vemo, ali so bili povabljeni tudi zastopniki iz Trsta). Tam je bilo med drugim povedano, da je knjiga izšla v 10.000 izvodih in sicer tudi s podporo avstrijske vlade, zato pa bo založba poskrbela, da bo šlo 2000 izvodov med študirajočo slovensko mladino na Koroško po zelo nizki ceni.

Kaj se je torej medtem zgodilo? Zakaj je prevzel redakcijo Sodobne književnosti Jože Pogačnik, ki takoj v uvodu podčrtava, da se „duhovno oblikovanje našega časa po vsem svetu oblikuje po idejah na črti Moskva - Peking“. Seveda mu za to raven ni mogla služiti emigrantska književnost in jo je — s posebnim ozirom na delavnost v Južni Ameriki — omejil na sodbo, ki zajema vsega enaintrideset vrstic. Cela knjiga ima okrog 32.000 vrstic, skoraj petindvajsetletno slovensko književno delo v emigraciji pa je deležno vsega 31 vrstic, komaj en promile. Niti celo stran, komaj dobre pol strani v knjigi s 580 stranmi.

Če je pod Pogačnikovim peresom slovenska emigrantska kulturna delavnost žrtev take intelektualne nečednosti, pa se vriva vprašanje, zakaj pri tem sodeluje s posebno podporo avstrijska vlada, zakaj je založba Mladinska knjiga v razkošni knjigi odpravila slovensko knjigo v tujini z vidnim bagateliziranjem. Če bi knjiga izšla v zamejstvu, kakor je bilo mišljeno, bi morala vlada na Dunaju odobriti rokopis, ki ib bil priznanje našemu kulturnemu in literarnemu bogastvu preteklosti in sedanjosti, bil bi, recimo, lepa afirmacija tudi slovenske manjšine na Koroškem. Ko se je preselilo težišče v Ljubljano, je bil knjigi odvzet značaj objektivnosti in izpod peresa Jožeta Pogačnika je zasijala njegova partijska resnica, da se sodobni svet razvija na leninski in marksistični diagonali Moskva - Peking. Strup, ki slovenski narod uničuje že petindvajset let, bo tako napol uradno zastrupljal svobodno slovensko mladino izven meja Slovenije. Namesto poštene podobe o vsebini slovenstva se bo sedaj po kompliciteti dunajske podpore širil protislovenski duh v knjigi, ki je morala zadnji hip raztegniti avtorstvo poleg Antona Slodnjaka še na partijsko zelo ortodoksnega Jožeta Pogačnika.

Ko je izšel peti, zadnji del Zgodovine slovenskega slovstva pri Slovenski matici, so se avtorji v uvodu opravičevali, da obilnega emigrantskega knjižnega delovanja niso mogli obdelati, ker jim vse publikacije in stvaritve niso bile dosegljive. Iz opravičila je sijalo upanje, da se bo to ob prvi priliki zgodilo. Pogačnikov podatki v skromnih enaintridesetih vrsticah pa povedo, da mu je bilo vse pri roki, a je vse odpravil s kretnjo, zelo podobno tistim, ki danes sodno preganjajo kulturne delavce v Moskvi, Varšavi in v Pragi. Sicer mu v enem stavku spodrsne misel in priznanje, da so izšla v Buenos Airesu dela „estetske cene“, a je zanj po partijski liniji ves kulturni delež emigracije v celotnem slovenskem merilu vreden komaj en promile.

Založbo Mladinsko knjigo vodi Uroš Kraiger, partijec iz prvih let nastanka KPS, sodobno književnost je napisal Jože Pogačnik, ker je bila za sodbo o lepi knjigi postavljena na prvo mesto partijska ideologija in diktatura. In takšno potvorbo sodobne vsebine slovenstva je avstrijska vlada podprla z zneskom 50.000 šilingov (700.000 pesov).

Pa se še najdejo ponekod turistično razpoloženi ideologi, ki oznanjajo in hvalijo „razvojnost“ komunizma ter se vežejo z njim pri sestavljanju „dolgoročnih načrtov“ za bodočnost Slovenije in to po liniji Moskva - Peking, kakor se o tem jasno izraža Jože Pogačnik.

Pred izidom

Milena Šoukal

P E S M I

MONOGRAFIJA O B. JAKCU

Državna založba Slovenije je izdala monografijo o slikarju in grafiku Božidarju Jakcu. Študijo o Jakcu je napisal doktor Fr. Stele, biografsko in bibliografsko gradivo pa je prispevala Melita Stele-Možina. Besedilo spremlja 9 fotografij iz življenja B. Jakca, v tekstnem delu je 11 izbranih barvasto posnetih Jakčevih del, v drugem delu knjige pa je s 118 posnetki prikazano Jakčevo delo od 1920 do 1967. Pri izbiranju likovnega gradiva je s sestavljalcem monografije sodeloval umetnik sam. To je hkrati prvi monografični prikaz Jakčevega dela, ker je njegova prva. 1. 1932 izdana monografija, ki jo je pripravil K. Dobida, obsegala samo mladostno razdobje, druga monografija istega avtorja, izdana 1950 pa samo grafiko. Vrednost nove monografije je tudi v tem, da je vse podatke v besedilih kontroliral slikar sam in jim je tako priznati dober del zanesljivosti.

Muzej zasedanja AVNOJa v Jajcu pa je istočasno izdal to monografijo v srbsko-hrvatskem prevodu. Toda pisatelj Fr. Stele se je v ljubljanskih listih moral zavarovati pred takšno izdajo njegovega dela v prevodu. Tako piše: „Jakčevo monografija sicer ni sledila sodobni bahavosti in se predstavlja v dokaj skromni, pa vseeno dostojni in kar ugledni obliki in opremi. To velja vsaj za slovensko izdajo. Za srbohrvatsko izdajo je odgovoren urednik Zivejin Spasić in se v besedilu precej razlikuje od slovenske. Ne samo, da so izpuščena mesta, ki so se upirala enostavnemu prevodu, spremenjen je tudi začetni odstavek in mesto citata iz Kocbekove knjige, ki odlično označuje Jakca kot umetnika, je vstavljen obsežen odlomek iz Jakčevega dnevnika, ki je zanj kot umetnika irelevanten. Besedilo je torej prirejeno po slovenskem originalu in je v tej obliki oropano vsake pisateljske ambicioznosti, zato ni prav, da se označuje kot „Biografska i kritička studija“ od dr. Fr. Steleta; avtor je namreč izrecno zahteval, da se besedilo objavi kot „po slovenskem izvirniku prirejeno“.

SKLAD IVANA CANKARJA

Ob petdesetletnici smrti Ivana Cankarja je občinska uprava na Vrhniki sklenila ustanoviti Sklad Ivana Cankarja za vzdrževanje kulturnozgodovinskih spomenikov na Vrhniki in v okolici, za zbiranje zgodovinskega gradiva o Ivanu Cankarju in za štipendije in za nagrade zaslužnim kulturnim delavcem. Sicer se baje pripravlja podoben sklad za celo republiko, ki pa bo moral biti sprejet na republiški skupščini, se je občinska uprava na Vrhniki odločila pohiteti in s tem počastiti spomin svojega velikega rojaka.

New York, 19. jan. 1969.

Na Madison Aveniji v New Yorku, na Aveniji umetniških galareij, ki se tu vrste ena za drugo, se nam je v petek, 10. januarja 1969 ob 19. zvečer mojster Gorše predstavil s samostojno razstavo (in to je že druga, odkar biva v New Yorku) v Galeriji Internationale. G. Rudi Večerin je dejal, ko je odpiral razstavo in pozdravljal številne slovenske in ameriške prijatelje, da ne samo mojster Gorše, ampak si tudi slovenska skupina v New Yorku lahko štejejo v čast lepo pripravljeno razstavo. Poudaril je med drugim, da ta razstava nekoliko kasno, vendar pa dostojno pomaga praznovati 70-letnico mojstrskega življenja in 40-letnico njegovega umetniškega delovanja.

Iz umetniško pripravljenih vabil (vsako je nosilo reprodukcijo mojstrove umetnine, tiskane na bakrovem papirju in z njegovim podpisom) smo vnaprej izvedeli, da bo to razstava religiozne plastike.

Sušljalo se je, da se je mojster zadnje mesece marljivo pripravljaj na razstavo. Radovednost me je torej gnala videti, kaj ima kipar Gorše novega.

Veliko razstav sem že videl, in če Bog da, mnogo jih še bom. Izbrusil sem si okus in nisem z vsem, kar na prvo roko zadovoljen. Odkrito pa moram reči, da tako okusno razporejene razstave v dveh obsežnih in smotro osvetljenih sobanah že dolgo nisem videl.

Goršetovo delo poznam, saj sem ga vzljubil že kot študent v Ljubljani; v zdomstvu pa še toliko bolj, ko naju

FEDERACIJA V ČSR

S 1. januarjem 1969 je začela veljati v ČSR federalistična uredba. Vse kaže, da so Slovaki dobili za svojo narodno vlado (imajo pa vsaj svojo vlado, ki je Slovenci v titovski federaciji, kjer ima samo centrala svoj „izvršni svet“, nimajo), veliko manj pristojnosti, kakor so pričakovali. Za zgled svojega razmerja do Čehov so v upih „pomladnega“ razpoloženja navajali položaj Ogrske v avstro-ogrski monarhiji. Federalna vlada je namreč kompetentna za zunanjo politiko, za obrambo, pa tudi za izdelavo ekonomskega plana in proračuna, za informacijsko službo, za splošni razvoj gospodarstva (zlasti za razdelitev investicij in produktivnih moči), celo za enigmatično „krepitev notranjega reda in državne varnosti“. Sestaja se iz sedem ministrstev (zunanje zadeve, obramba, notranje, za planifikacijo, finance, zunanjo trgovino, delo in socialne zadeve) in sedem odborov.

Federalna vlada ima trdno v rokah kontrolo čez vse temeljne sektorje narodnega življenja Čehov in Slovakov. Federacija Čehov in Slovakov se v bistvu ne oddaljuje od vzorca komunističnih federacij, ki je uredba ZSSR, katera daje v federaciji združenim republikam le skrajno relativno avtonomijo.

Simpatično je, da Kosygin v čestitki, ki jo je poslal v imenu sovjetske vlade, Černiku, prvemu predsedniku češkoslovaške zvezne vlade, govori o prijateljstvu med „sovjetskim in češkoslovaškim ljudstvom“, ne pa o prijateljstvu med sovjetskim ter češkim in slovaškim ljudstvom, kakor bi bilo pričakovati za avtentično federacijo.

Ustanovitev federacije je sklenil centralni komite češkoslovaške komunistične partije na zasedanju 12. in 13. decembra 1968. Iz besedila resolucij, ki so bile objavljene po sklepu tega zasedanja, se najbolj da razbrati resnična vrednost češkoslovaškega federalizma. Centralni komite namreč poudarja, da je naloga komunistične partije kot „internacionalne sile naših ljudstev in strank, premagati vse nezdrave težnje nacionalnega izolacionizma, ki bi se mogle javljati na eni ali na drugi strani, kar bi škodovalo interesom skupne države. Internacionalni način delovanja in mišljenja češkoslovaških komunistov je ena izmed pglavitnih garancij za to, da bo federacija služila interesom obeh republik

je združevala ista usoda. Vem za njegova prva dela, ki jih je ustvaril v Ameriki, tako za drobnarijo, kot za monumentalno plastiko; presenetila me je njegova iznajdljivost: ko je začel ustvarjati v novi tehniki-orešec, vem, da sem bil prav tako notranje zadovoljen, kot on sam.

Sedaj pa k razstavi sami! V celoti je vsega skupaj 27 kosov. Prevladuje orešec, v katerem izstopata Sv. Ciril in Sv. Metod, dve monumentalni plastiki. Mojstrova globoka religioznost je dala iz sebe vse, kar je mogla. Morda bo umetnostna zgodovina sodila pozneje drugače, osebno pa občutim Goršetovo delo kot moderno gotiko. Vse nepotrebno, vse zunanje je odmišljeno — ostaja samo duh, ideja, lepota, ki je shrepenela na potu navzgor, k Bogu... Umetnik je presegel samega sebe v „Dušah“ (tudi orešec) v plastiki in snovi, je duh.

Že par let smo na Goršetovih razstavah pogrešali les. To pot pa nas je bogato poplačal. Kar pet različnih kosov (od teh par v precejšnjih merah) kaže, kako zelo mu je pokoren tudi les. Dekalog (Mojzes) izstopa. Adam in Eva privlačujeta, in je težko reči kaj je boljše.

Goršetov tolčen baker povsod, predvsem zadnji čas, vzbuja zanimanje. Cela vrsta plaket, ki so razstavljene, nam kaže, kako bogat je mojster v idejah in kako spreten, ko jih oživlja v bakru.

Razstava je bila zame doživetje. Bogat večer, v kamnitem zatišju New Yorka... In to je bil obenem tudi lep slovenski večer... Bog nam daj še mnogo takih!

Rudi Večerin

in cele češkoslovaške, da bo okrepila medsebojno spoštovanje in zaupanje med našima dvema nacijama in med vsemi nacionalnostmi (mislijo na nacionalne manjšine), pa tudi njih enakost.“ Odločala bo torej še vedno skupna celotna češkoslovaška partija (kjer imajo naravno Čehi veliko večino) kot dejavnik komunističnega internacionalizma, ne narodni državi Čehov in Slovakov. (Se za tako federacijo poteguje tisti USA obiskovavec, ki je šel v Ljubljano iskat slovenskega Dubčeka.)

V novi uredbi je ohranjena tudi skupna češkoslovaška narodna fronta, kjer se okoli partije kot „vodilne sile“ v deželi zbirajo dovoljene „stranke“: socialistična stranka (ki naj bi veljala za t.i. katoliško), slovaškega preroda in svobode (slovaška), skupaj z različnimi masovnimi organizacijami — kar je še vse dediščina iz časov Gottwalda — ki morejo potrjevati edine enotne liste, ki jih pripravi in sestavi komunistična „odločilna sila“, pa tudi „poslati“ — kadar ni zanj veta partije — kakšnega „vodička“ v kakšno ministrstevce.

TITO O PLURIPARTIZMU V JUGOSLAVIJI

Uredniku Paris Match Raymondu Tournouxu je Tito naklonil intervju o svetovnih in jugoslovanskih problemih. Pariški časnikar, ki v uvodu v intervju pošteno prizna: „Jugoslavija živi še vedno pod vladavino in v notranjem ozračju, ki sta še silno oddaljena od naših svobodnih zahodnih demokracij“, je jugoslovanskega diktatorja vprašal glede sistema več strank: „Vi nočete pluripartizma. Ni se mi bilo treba truditi, da bi naštel vaše opozicijske stranke.“

Tito mu je dal tole pojasnilo: „Te bi samo pomnožile zmedo. Že od vsega začetka se vprašanje, ustanoviti sistem več strank, ni postavilo. Zakaj? Zato pač, ker so se skoraj vsi voditelji jugoslovanskih meščanskih strank kompromitirali s kolaboracijo z okupatorjem ali pa so zbežali v tujino, ker so delovali zoper naše osvobodilno gibanje. Ljudske množice so se pridružile nam. Bile so z nami že med bojem. Sprejele so naš program. V takih razmerah ničemur ne služi izmišljati si nove stranke.“

Tito ponareja zgodovino. Vendar nekateri hite na njegov „rešilni vlak“?

• Akademski folklorna skupina kih Slovencev, nato pa so nastopili še v redila dve razstavi in sicer pod naslovom „France Marolt“ je odptovala na turneje po Švici in Holandski. Ljubljanski kjer je večja skupina izseljencev iz Jugoslavije. • Studijska knjižnica v Kopru je priredila dve razstavi in sicer pod naslovom „Sto let slovenske bibliografije“, druga pa je veljala spominu Ivana Cankarja. Obe razstavi sta veljali zlasti šolam vseh treh obalnih občin.

KRIZA MARIBORSKIH "DIALOGOV"

Prve dni v decembru se je po Mariboru razvedelo, da je odstopil ves uredniški odbor revije Dialogi, ki jih izdaja založba Obzorja. Za javnost so podali izjavo, da je večina članov izjavila: „Zaradi poklicne prezaoplenosti ne moremo več sodelovati.“ Odstopil je tudi glavni urednik Bruno Hartman. Toda pozneje je moralo v liste le nekaj več o ozadju. Glavni urednik Hartman je časnikarjem dejal: „Čutimo neko utrujenost. Imeli smo nekaj težav z Mestnim komitejem SZK Maribor (partija), ko smo objavili odgovor B. Pahorja na uredniško vprašanje o poreformnih dilemah socializma, ter ob Krambergerjevem sestavku 'Zakaj nisem komunist...'. Bilo je tudi rečeno, da smo slavisti v odboru, da smo zaprta skupina, klan. Prav zaradi tega radevolje prepuščamo urejevanje drugim, ki ne bodo v klanu. Novo uredništvo mora imenovati Zveza kulturnih delavcev v Mariboru, ukrepati pa mora takoj.“ Ravnatelj založbe prof. Košar pa je izjavil, da je o odstopu uredništva izvedel šele iz časopisov. Zastopnik partijskega komiteja prof. Sruga pa je kulturnim delavcem očital, da so revijo preveč omejili na mariborsko področje in bi bila sedanja naloga razširiti krog sodelavcev na vso Slovenijo.

PRODAJNI KATALOG

Slovenske založbe so izdale svoj prodajni katalog. Ljubljanski listi pozdravljajo izid, vendar dodajajo, da je publikacija izšla spet po štirih letih. Ob tolikšni knjižni dejavnosti, kakor je bila v Sloveniji v zadnjih letih, bi tak katalog moral iziti vsako leto. Vendar pa je dobro znamenje, da nosi knjiga naslov Katalog knjig 1968, kar pomeni, da bo podoben izdan tudi za leto 1969.

• Solistka ljubljanske Opere Milka Jeftimova je odšla na turnejo po Sovjetski zvezi. Tako je nastopila v Ulan Udeju, glavnem mestu republike Burjatsk, kjer je pela vlogo ciganke v Verdijevem Trubadurju in tudi nastopila v glavni vlogi Bizetove opere Carmen. Njeno naslednje gostovanje je bilo v Novosibirsku.

• Grob iz haltštatske dobe so odkopali v začetku decembra leta 1968 v Družniški vasi pri Novem mestu. Hitra intervencija strokovnjakov Dolenjskega muzeja je najdbe rešila. Odkrili so veliko žaro, napolnjeno z ogljenino, nad njo pa veliko vazo, izredno oblikovano. Strokovnjaki menijo, da je grob iz 8. stoletja pred Kristusom.

• Pisatelj Alberto Moravia in Pasolini sta sklenila izgnati sejmarje iz sve-tišč italijanske književnosti. Razne založbe ali številni prijateljski krožki so se znali med seboj sporazumeti za vplivanje na literarni trg in so se v ta namen posluževali razpisa vsakoletnih literarnih nagrad. Lansko leto je bilo podeljenih okrog 180 knjižnih nagrad, ki pa že niso več odkrivale novih talentov ali pa potrjevale kvaliteto del, ampak so le služile propagandnemu tamtamu raznih založb. Pasolini in Moravia pa sta izvedla statistiko o tem, kakšno je pravo zanimanje za sodobno knjigo med ljudskimi plastmi. Ugotovila sta, da petinsedemdeset odstotkov družin sploh ne

kupi nobene knjige v letu in o tem, koliko ljudi sploh bere, sta dalje dognala, da po prebranosti pride na leto polovico knjige na branja sposobnega italijanskega državljana. Toda Moravia in Pasolini sta se kot reformatorja napačno odločila: obsodila sta sicer vse dosedanje nagrade in žirije, a takoj nato ustanovila novo pod imenom Brancati-Zafferama. Za razliko sta določila, da ne sme biti v žiriji noben založnik, industrijec ali sploh plačani nastavljenec. Člani žirije bodo smeli biti samo književniki, ki niso nikjer v službi in ne prejemaajo stalnih dohodkov. Ko so se zbrali na sejo, so izbrali delo, ki ga je napisala Elsa Morante. Naslov knjige: Svet bodo rešili otroci...

• Med pisci vohunskih romanov zavzema odlično mesto John le Carré, avtor najboljšega dela te vrste v sodobni književnosti: The spy who came from the cold - Vohun, ki je prišel iz mraza, in se razvijajo glavni dogodki v Berlinu ter se končajo s smrtjo junakov pod „zidom sramote“, ki so ga zgradili komunisti za razdelitev Berlina med vzhodom in zahodom. Pred kratkim je John Le Carré napisal novo delo Malo mesto v Nemčiji. Zgodba se razvija v Bonnu, prestolnici Zahodne Nemčije. Glavni junak je angleški diplomat v Bonnu, ki mu ukradejo vohuni gradivo o angleških načrtih za vstop Anglije v Skupni evropski gospodarski trg. Založbe že proglašajo delo kot doslej najboljšo izpod avtorjevega peresa, francoska kritika pa pravi, da je „Le Carré Sartre vohunske literature“.

• Janko Glazer je lani prejel najvišje priznanje, ko so mu podelili Prešernovo nagrado. Založba Obzorja je v Mariboru ob tej priliki izdala njegovo pesniško zbirko Pohorje (54 str. cena 26.000 N-Din.). V knjigi je le 41 pesmi, ki so zaznamovane z mejnima letnicama 1916 in 1953. Knjigo je opremil akad. slikar Janez Vidic. — Pri Državni založbi Slovenije pa je izdal pesniško zbirko France

Forstnerič. Knjiga obsega 62 strani, cena 600 Din.

• Josip Vidmar je v slovenskih listih, zlasti pa v Delu objavljajal sprotne dnevne zapise pod naslovom Iz dnevnika. Sedaj je nekaj glavnih teh zapisov zbral in objavil v knjižni obliki pri Mladinski založbi pod naslovom „Dnevnik“. Knjiga je izšla z letnico 1968 in obsega 324 strani. Ljubljanska kritika pravi, da so zapisi neke vrste meditacije, ki se z njimi ne strinjamo, vendar izzovejo neko prizadetost.

• Pisma Thomasa Manna so bila na dražbi v Londonu. Dražba je bila v luksuznem hotelu „Sotheby“. Vsega je zavojček obsegal štirideset pisem in razglednic. Kupil jih je neki Amerikanec iz San Francisco in sicer za „bagatelo“ (kakor pišejo londonski listi); plačal je zanje 2.800 dolarjev. Toda pisma in razglednice se s tem vračajo v Združene države, kamor so tudi bile poslone, ker jih je Mann pisal svojemu prijatelju Richterju, strokovnjaku za umetnostne stvaritve v New Yorku, še posebej pa za dela italijanske renesanse.

• Založba „Nasza Kniegarnia“ v Varšavi je izdala skrben izbor mladinskih črtic slovenske pisateljice Ele Perocijeve pod naslovom „Bajki na dobranoc“. Prevajavka Maria Krakovska je zbrala v knjigi petnajst krajših tekstov iz avtoričine slovenske izdaje knjige „Za lahko noč“. Poljska izdaja je izšla v nakladi 30.000 izvodov.

• Françoise Sagan je še vedno med najbolj uspešnimi ustvarjajci literature. Njeno zadnje delo La Chamade je že dolgo bestseller tudi v prevodih. Pisateljica je potem sama napisala libreto za film, ki ga je režiral Alain Cavalier in je glavno vlogo prevzela Catherine Deneuve. Vodilni francoski filmski kritik Charensol je priznal filmu popoln uspeh in naglasil, da je Deneuvina kreacija višek filmske zmogljivosti.

LJUBEZEN DO LEPE KNJIGE JE DOKAZ KULTURNE ZAVESTI IN PLEMENITOSTI SRCA. — SLOVENSKA LEPA KNJIGA PA JE ŠE VEČ:

SPREMLJA NAS POVSOD, VEDRI NAM POGLED V BODOČNOST, KREPI NAM POGUM V SEDANJIH TEŽKIH ČASIH. —

VSE TO NAM JE NA RAZPOLAGO, KER SO CENE NAŠIH PUBLIKACIJ ZELO NIZKE. —

SLOVENSKA LEPA KNJIGA JE NAJLEPŠE DARILO ZA NAŠ ČAS IN ZA VSE PRILIKE. —

OBRNITE SE NA NAŠO ZALOŽBO PO CENIKI

ZALOŽBA SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE, RAMON L. FALCON 4158 — BUENOS AIRES.